

FIRENTINČEV SEBASTIJAN U TROGIRU

Cvito Fisković, Split

Na trogirskom trgu, tik do gradske lože i vijećnice, stajala je nekoć crkva sv. Sebastijana. Njena se vanjšina ne ističe, jer se nalazila u prizemlju zvonika gradskog sata. Čvrsti urbanistički sklop uskog i zbijenog grada nije joj dozvolio posebni prostor i povezana s tim glomaznim tornjem ta kapela je vrlo ukusno i diskretno smještena. Označavaše je tek širi podanak tornja, koji se suzuje u zvonik sa dvije kosine, pojačane dvjema nategnutim volutama iznad izžlijebanih ugaonih pilastrića. Tim zapravo pročelje kapele prelazi u toranj, koji ima široku kazalku gradskog sata, a natkrit je kubetom, vrh kojega je na akroteriju zvono (sl. 171).

Crkvu jače označava svečev kip, nagi Sebastijan, u punoj oblini nad renesansnim portalom. Iznad njega je Kristov kip u plaštu sa knjigom u ruci, na čijoj konzoli je grb trogirskog kneza Nikole Pisanija koji je kneževao od 1480. do 1482. godine.¹ Pod njim je okrugli prozor, oculus, okićen reljefnim lovor-vijencem. Moglo bi se pomisliti da je to otvor za loptu mjesečevih mijena, koju je Luka Žurgović već 1444. godine bio učinio na dubrovačkom gradskom zvoniku,² a koju je imao i zvonik korčulanske katedrale,³ ali nam se čini da je ovde odveć udaljen od stroja sata. Sa jedne strane tog otvora dva reljefna andela drže grb trogirskog biskupa Jakova Torlona koji je biskupovao od 1452. do 1483.,⁴ a s druge strane druga dva grb trogirskog kneza Troila Malipiera, koji je kneževao od 1477. do 1480. godine.⁵

Sva tri grba označuju vrijeme gradnje ove kapele i tornja nad njom, koje se može prema tome svesti u razdoblje između 1477.—1483. godine.

Otprilike u to vrijeme u veljači 1476. godine trogirski knez i gradski suci odrediše da se sv. Sebastijan posebno štuje, navodno zbog toga što je oslobodio grad od kuge, proti koje je bio zaštitnik, te izdadoše odredbu, da njegov dan bude blagdan, u kojemu je zabranjeno raditi pod prijetnjom globe.⁶

U povodu toga bit će odlučeno da mu se posveti posebna kapela, koju sagrađiše sred grada, kako to, kao što ćemo vidjeti, piše i povjesničar Pavao Andreis.

Zidanje tih crkvice zaštitnicima proti pošasti u središtu Splita, Korčule, Dubrovnika i Trogira pokazuje kako se bojazan od tih pošasti tokom prve polovice 15. i početkom 16. stoljeća pojačala uslijed turskog

prodiranja na Balkan. Splećani su na Peristilu sagradili kapelice sv. Roku i Sebastijanu, Korčulani su Rokovom kapelom proširili svoju katedralu, čija je vanjšina tim okrnjena, ali je unutrašnjost postala slikovitija, a Dubrovčani podigoše sv. Roku posebnu crkvu.

Zidanjem Sebastijanove kapele i tornja za sat uz gradsku ložu, koja je već ranije bila podignuta,⁷ urbanistički se zaokružio središnji trogirski

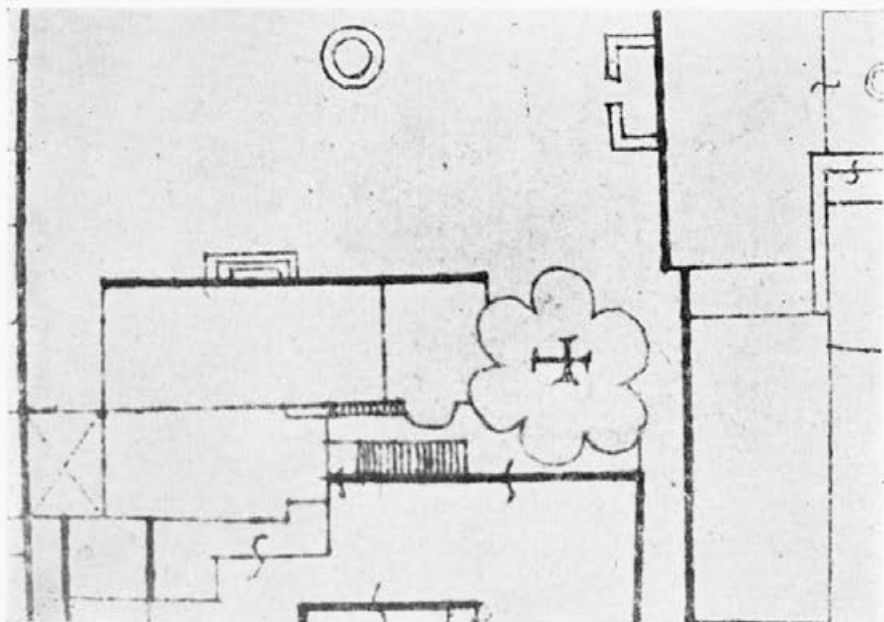
Sl. 171. Toranj gradskog sata i Sebastijanova kapela u Trogiru

trg i katedrala je uz Vijećnicu i Cipikovu palaču dobila skladni okvir. Njezin zvonik je gradnjom gradskog tornja dobio protutežu i trg je u svojim obrisima uravnotežen.

Na njemu, gdje je podignuta kapela sv. Sebastijana, stajalo je nekoć predvorje slikovite preromaničke crkve sv. Marije de Platea. Ta crkva se spominje u spisima 13. stoljeća,⁸ ali njen šesterolisni središnji oblik otkriva da je zidana ranije i da spada u niz sličnih preromaničkih crkava, kao što su splitska sv. Trojica,⁹ srušene crkve u Pridrazi, i u Ošlju, zadarska crkva sv. Uršule koja je nedavno ponovo otkrivena u juogistočnom dijelu sudbenog dvorišta i crkve u Brnazama i u Kašiću

kraj Benkovca, koje još nisu objelodanjene.¹⁰ Nažalost, trogirski rotunda sv. Marije je srušena sredinom prošlog stoljeća i Trogir je tim lišen jednog značajnog sredovječnog spomenika. Vjerojatno je to učinjeno da se poravna linija južnog pročelja trga prema pogrešnom klasičkom ukusu prošlog stoljeća, koji nije dozvoljavao da se rustična sredovječna građevina ističe na trgu, ili pak zato da se izbjegne njen popravak, kao što to bijaše slučaj u Splitu, gdje je sa Narodnog trga srušen slikoviti gotički sklop Kneževe palače i starog kazališta, jer je doista bio trošan.

U Arhivu mapa Dalmacije u Splitu i to u popisu trogirskih zgrada iz 1850. godine (*Protocollo delle particelle degli edifizii*) za sv. Mariju već

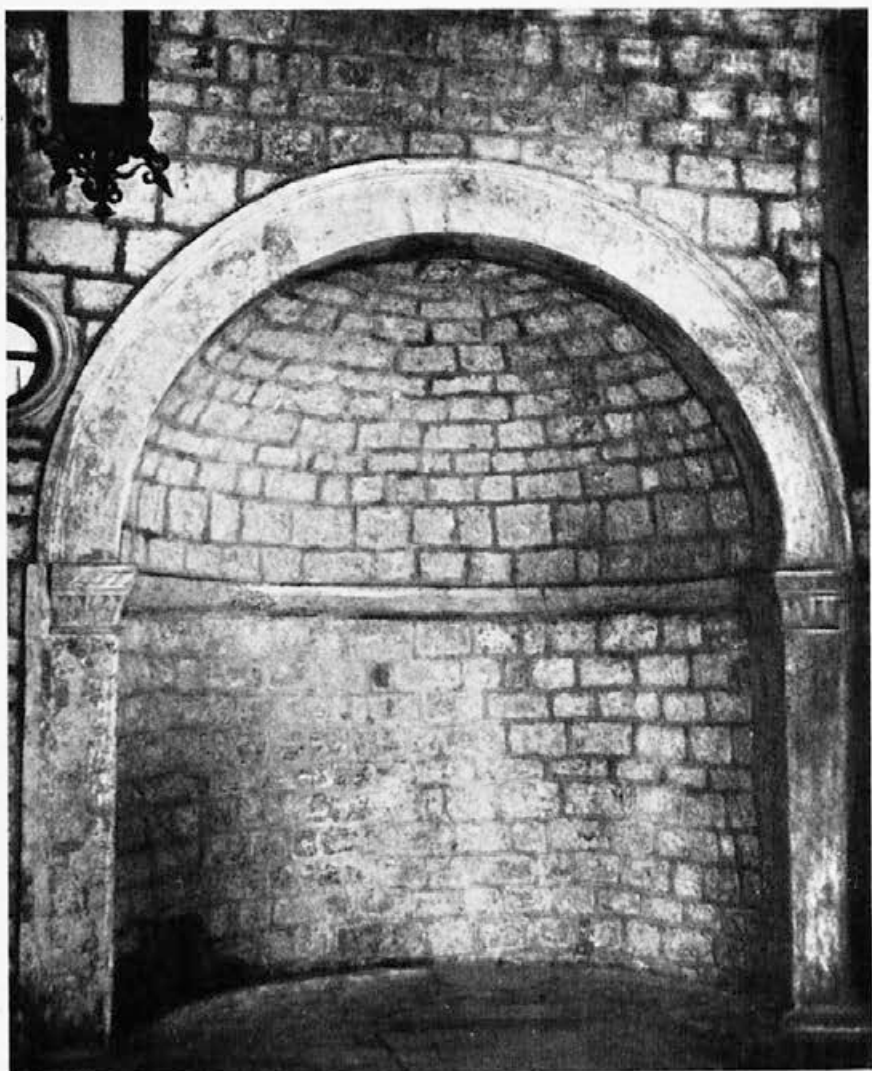

Sl. 172. Narodni trg u Trogiru sa srušenom crkvom sv. Marije i crkvicom sv. Sebastijana (crtež iz 1. pol. XIX. stoljeća)

piše da je trošna (*sdrusciata*), a zatim je označeno da je pretvorena u slagalište (*magazzino*), kao i crkva sv. Sebastijana, što nije bilo izuzetno nakon Napoleonskih ratova, kada su mnoge dalmatinske crkve služile kao skladišta.

Temelji sv. Marije će se naći, ali je njen lijepi oblik zauvijek nestao. Ostalo je tek nekoliko podataka, koje ću usput spomenuti i radi crkve sv. Sebastijana.

Istaknuti trogirski povjesničar Ivan Lucić piše o njoj u svom djelu »*Memorie storiche di Tragurio*« tiskanom 1674. godine u Mlecima: »La chiesa della Madonna della Piazza, se bene dal modo della fabbrica si conosce, che non è tanto antica, quanto quella di San Martino; tuttavia haveva il suo portico da ponente, che doveva riuscir nella Loggia, che

Sl. 173. Nikola Firentinac, Apsida crkve sv. Sebastijana u Trogiru

posteriormente è stato convertito nella chiesa di S. Bastiano, e fatta à quella della Madonna la porticella laterale per la qual s'entra.« Čini se dakle da je sv. Marija na Trgu prema zapadu imala dugoljasto predvorje poput šestorokružne crkve u Ošlju, sv. Uršule u Zadru i srušenih crkva u Brnazama, u Pidrasi i u Kašiću.

Drugi trogirski povjesničar Pavao Andreis veli za ovu crkvu da je okrugla i prastara.¹¹ Slično piše o njoj i trogirski biskup Splicanin Didak Manola u opisu svog biskupskog pohoda, najbolje naše biskupske vizitacije,¹² koja nam je dragocjena zbog svojih povijesnih podataka: »Ma-

Sl. 174. Nikola Firentinac,
kip sv. Sebastijana u Trogiru

Sl. 175. Sebastijan na pročelju svečeve
kapele sred Trogira (radionica Nikole
Firentinca)

domnina. Die 6 Augusti 1756. Prosequens visitationem suam Illustrissimus et Reverendissimus Dominus Episcopus... accessit ad ecclesiam Beatae Mariae Virginis de Platea... ecclesia hec est antiqua, rotunde structure... Duo habet altaria...»

Međutim ti nam podaci o prastaroj i okrugloj crkvi sv. Marije ne razjašnjavaju njen šestorolinski oblik, koji se vidi tek na starom tlorisu grada Trogira iz 1830. godine u Arhivu mapa Dalmacije u Splitu,¹³ pa i na jednom sličnom gradskom tlorisu, koji se nalazi u Konservatorskom zavodu za Dalmaciju, sa kojega smo snimili objelodanjeni ulomak (sl. 172). Tu se pored ostalog vide još dvije pojedinosti kojih više nema na trogirskom trgu, predvorje odnosno stražarnica kneževa dvora pred njegovim ulazom i okrugli stup sred trga, koji je u opisu trga označen kao »standardo« za stijeg.

T. Jackson je krajem prošlog stoljeća svratio pozornost na sv. Mariju na Trgu i u svom djelu opetuje Lucićeve vijest, nadodavajući da je crkva prema pričanju njenog vlasnika srušena u siječnju 1851. godine.¹⁴

U crkvi sv. Sebastijana, koja se sačuvala, vidio se dio starijeg zida koji je bio u sklopu sv. Marije. Primjećuje se njegov ugao i vrata sa tragovima lunete i pleternim nadvratnikom spolij, koji je ranije bio dio oltarne ograde, a uz njih je i gotička kropionica. Da bi se taj stariji dio uklopio u novogradnju postaviše u sjeveroistočnom uglu i luk pod svodom.

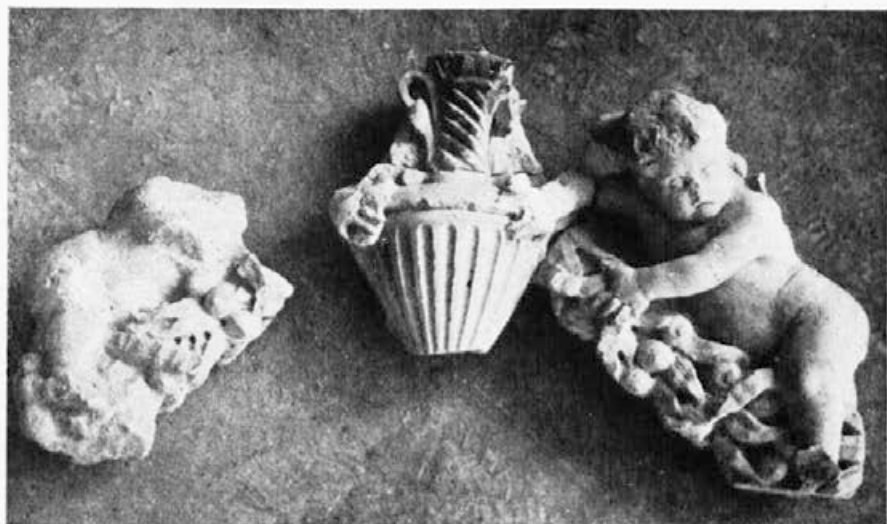
Crkva sv. Sebastijana je inače u svojoj unutrašnjosti vrlo jednostavna. Ističe se tek njena široka polukružna, ali niska apsida, koju iz urbanističkih razloga protiv starog crkvenog propisa okrenuše k jugu, upravo zbog toga što je na istočnoj strani zauzimala prostor preromanička rotunda. Njen triumfalni luk je uokviren renesansnim okvirom, a njegove poluglavice su iskićene gotičkim »užetom« i renesansnim nizom lišća. Uz luk je okrugli oculus koji se, vjerojatno, nalazio i na drugoj strani dok ga ne razbiše da tu otvore vrata za uzlaz k satu na toranj. Sa strane oltara, koji je davno uklonjen, uz triumfalni luk je u zidu izdubena niša (sl. 173, 177).

O Sebastijanovoj crkvi spomenuti trogirski povjesničar Andreis piše: »La chiesiola di S. Sebastiano è antica di doicento anni fabbricata a volto l'anno 1476 fatta per voto della città, liberata per intercessione di quel santo dal mal contagioso. La sopra dell'altare scolpito in marmo S. Sebastiano con un angelo per lato di tutto rilievo. È beneficio semplice iuspatronato de'Rettori et ha la sua dote dai pubblici dazi, obbligati a corrispondere per ogni uno la summa d'un ducato.«¹⁵

S tim se slaže i Manolin opis ove crkvice: »S. Sebastian: Ipsa die (6. VIII. 1756) Ab hec ecclesia Beatae Mariae Virginis de Platea transitum fecit Illustrissimus et Reverendissimus Dominus Episcopus cum suis convisitatoribus ad illam Sancti Sebastiani super quam erecta est turris horraria. Vidit in ipsa unicum altarium cum superposita lapidea imagine S. Sebastiani aliquibus in locis fracta, duobusque lapideis angelis hic inde a lateribus positus. Extat quasi mensa alterius altaris ex lapide eformata sed super ipsam non celebratur. Ecclesia haec est beneficalis juris patronatus serenissimi domini ipsiusque collatio et nominatio be-

neficiati spectat ad rectorem civitatis pro tempore.... Celebratur in hec ecclesia semel in anno in die festo sancti Sebastiani, ipsoque die canitur messa cum vita ejusdem Sancti illyrico idiomate.<

Iako je dakle ova crkvice bila pod neposrednim patronatom gradskog kneza, predstavnika mletačke vlasti, u njoj se pjevao kao i u mnogim našim crkvama »život svetaca« na hrvatskom jeziku, da bi bio bolje razumljiv u okupiranim dalmatinskim gradovima, čiji su plemići tada službeno izjavljivali, da im je rođeni jezik hrvatski i da ga govore u obitelji.¹⁶

Sl. 176. Nikola Firentinac, Ulomci girlande sa anđelima u Trogiru

Nas posebno zanima opis njenog glavnog oltara.

Andreis i Manola spomenuše, kako navedosmo, na njemu kip sv. Sebastijana između dva anđela. Zastalno je to onaj svečev kip, koji se sada čuva u gradskom lapidariju smještenom u klastiru trogirskog dominikanskog samostana (sl. 174, 178).

Taj kip nije objelodanjen niti spominjan u povijesti dalmatinske umjetnosti, iako to zaslužuje, jer je djelo, kako ćemo pokušati dokazati, istaknutog kipara i graditelja Nikole Firentinca, koji je osobito zaslužan za procvat dalmatinske renesanse.

Kip je visok 1,20 m. Dioklecijanov mučenik privezan je uz deblo koje raste iz četverouglastog postolja, na kojemu je natpis u slovima renesansne kapitale SEBASTIANV (S). Nago tijelo je uspravno, a uvis okrenuta glava je nagnuta prema lijevom ramenu. Svetac je opasan dugim pojasom, a glava mu je okružena svetokrugom. Obe noge su mu od stopala pa do iznad koljena razbijene, a bile su ostečene, kao što je spomenuo Manola, već sredinom 18. stoljeća.

Po izražajnosti i oblikovanju sviju dijelova Sebastijanova tijela i po njegovom pojasu može se kip smatrati djelom Nikole Firentinca, Donatellovog đaka, graditelja trogirске kapele bl. Ivana i šibenske katedrale, koji je, kao što je poznato, baš u doba gradnje ove crkvice boravio u Trogiru.

Mršavo tijelo, glava, kosa i pojas jasno otkrivaju Firentinčev način izražavanja. Tako široko, koščato lice i ćupave kose imaju Firentinčevi likovi na njegovim trogirskim dijelima: reljefni sveci u Oplakivanju, sv. Petar u katedralinoj kapeli i vrh portala Petrove crkve, pa i andeo na sjevernoj strani Pravdinog reljefa u gradskoj loži. Duboko raščljanjen i čvrsto omotan pojas oko tijela pokazuje također umjetnikovo oblikovanje draperija. Slova svečeva imena slične na pismena natpisa ostalih njegovih kipova.

Vrsnoća oblikovanja također predstavlja ovaj kip kao djelo Nikole Firentinca.

Krepko i čvrsto tijelo oblikovano je dosljedno u svim svojim dijelovima, a njegov stav u ekstazi pred vizijom je prirodan i neusiljen. Otvorenih očiju i ustiju gleda u vis, snoseći stoički svoje mučenje. Akt djeluje samo čvrstoćom i čistoćom oblika bez ikakvih suvišnosti, pa su mu i deblo iza njega i svetokrug oko glave podređeni, jedva vidljivi i ne nameću se oblicima tijela, koje odskače u prostoru.

Firentinac je svoje kipe često omatao u teške plašteve usiljenih i neprirodnih nabora, tako da su oni glomazni. U ovom aktu on se oslobodio tih suvišnosti i Sebastijanov pojas je lijepo komponiran uz tijelo, nategnut je uz uzdignuti desni bok, a spušta se lagano i slobodno uz spuštenu lijevu nogu.

Iako je manjih omjera, ovaj kip se, dakle, može ubrojiti u bolja majstorova djela. On je iskoristio ovu narudžbu i poput mnogih renesansnih umjetnika prikazao nago ljudsko tijelo, koje se tek poslije dugog vremena otkada je izvedeno na Radovanovom portalu, opet pojavilo u trogirskom kiparstvu u punoj zaobljenosti.

U Sebastijanovu stavu ugledao se Nikola na renesansne majstore, koje je on mogao vidjeti u svojoj domovini, osobito na mramorni kip Antonia Rossellina, jedan od najljepših nuda toskanskog kiparstva 15. stoljeća, podignut nešto poslije 1457. godine u Empoliju.¹⁷ Tri slično postavljena kipa, onaj drveni koji je u Akvili izdjelao kipar Silvestro dell'Aquila,¹⁸ onaj mramorni Mattea Civitali u katedrali Luce, ¹⁹ kao ni onaj koji se pripisuje Michelu Mariniju u Rimu²⁰ nisu mogli djelovati na Firentinca, jer su izdjelani kasnije nego što on bijaše napustio Italiju: Dell'Aquillin 1478. godine, Civitalijev poslije 1481. godine, a Marinijev početkom 16. stoljeća.

Pa ipak njegov trogirski kip potpuno je isklesan u svečevoj renesansnoj ikonografiji. Takav se vidi na slikama Foppe, Karla Crivellija, Polaiola, Perugina, Liberala da Verona i ostalih renesansnih slikara iz druge polovine 15. stoljeća, od kojih su neke kasnije naslikane²¹ nego što je isklesan Firentinčev kip.

Nikola Firentinac je, dakle, pokazao da je ikonografski suvremen sa majstorima, koji su ostali u većim središtima njegove domovine, koju

je on napustio da u malom Trogiru, a zatim i u Šibeniku, naide na puno razumijevanje svojih umjetničkih koncepcija i u graditeljstvu i u kiparstvu. Činjenica da se on nije zapustio u našoj maloj sredini pokazuje njegov umjetnički temperament koji nije malaksao nakon rastanka sa velikim Donatellom, a ujedno i svjedoči visoku kulturnu razinu te sredine, koja je shvatila novi stil i Nikolinu darovitost, te mu omogućila da je razvije i ostvari u svojim djelima.

Sl. 177. Poluglavica iz radionice Nikole Firentinca
na apsidi crkve sv. Sebastijana u Trogiru

Andreis i Manola spominju i kipove anđela na oltaru sa obe strane Sebastijanovoga kipa. Budući da je oltar davno razbijen, danas se ne može znati kako je izgledao. Vjerojatno su se uz kip nalazili reljefni anđeli sa bakljama, od kojih je jedan sačuvan u trogirskom lapidariju i ranije objelodanjen kao Firentinčevo djelo.²²

Možda je pak oltar, što je manje vjerojatno, bio iskićen kamenom girlandom, koja se spuštala sa vaze, a podržavahu je dva anđela. Njeni se dosada neuočeni ulomci sačuvališe također u gradskom lapidariju. Oba anđelka punanih oblika, lijepa renesansna vaza i slikoviti vijenac sa voćem i lišćem prepleten vijugavom vrpcom može se pripisati Firentinčevoj radionici, kojoj treba pribrojiti kao novost i ovaj lijepi i rijetki motiv u dalmatinskom kiparstvu (sl. 176).

Taj motiv girlande, koja se svija iz amfore i koju drže dječaci ili anđeli, poznat je umjetničkom krugu, u kojem je odgojen Nikola Firentinac, njegov učitelj Donatello okitio je s njim svoj lijepi reljef Navještenja u firentinskoj crkvi Santa Croce,²³ Giovanni della Robbia postavio ga je, ali kasnije od Firentinca, vrh svoj tabernakula u firentinskoj crkvi sv. Apostola,²⁴ Desiderio da Setignano vrh svog Marzuppinijeva groba,²⁵ a Nikola d'Arca, koji vjerojatno bijaše porijeklom iz Dubrovnika,²⁶ na svoju čuvenu raku sv. Dominika u Bologni, po kojoj je i dobio svoj nadimak.

Dječaci i anđeli su držali dakle takve vijence voća, lišća i cvijeća vrh renesansnih oltara, grobova i svetohraništa tokom 15. stoljeća, pa ih je upotrebio i Nikola skupa sa vitkom renesansnom vazom svinutih drški, koju je također preuzeo od Donatella,²⁷ a koju su upotrebljavali mnogi talijanski renesansni kipari, pa i sam Nikola u sličnom produženom obliku svijećnjaka u kapeli bl. Ivana, na Sobotinu grobu i u reljefu Pravde u Trogiru,²⁸ a u manjem obliku vaze na vijencu u apsidi šibenske stolne crkve.

Svakako, bez obzira da li je taj polomljeni, ili slikovito komponirani ulomak bio na oltaru sv. Sebastijana, može se reći, da je svečeva kapela u svojoj unutrašnjosti i pročelju djelo Nikole Firentinca i njegovih pomoćnika.

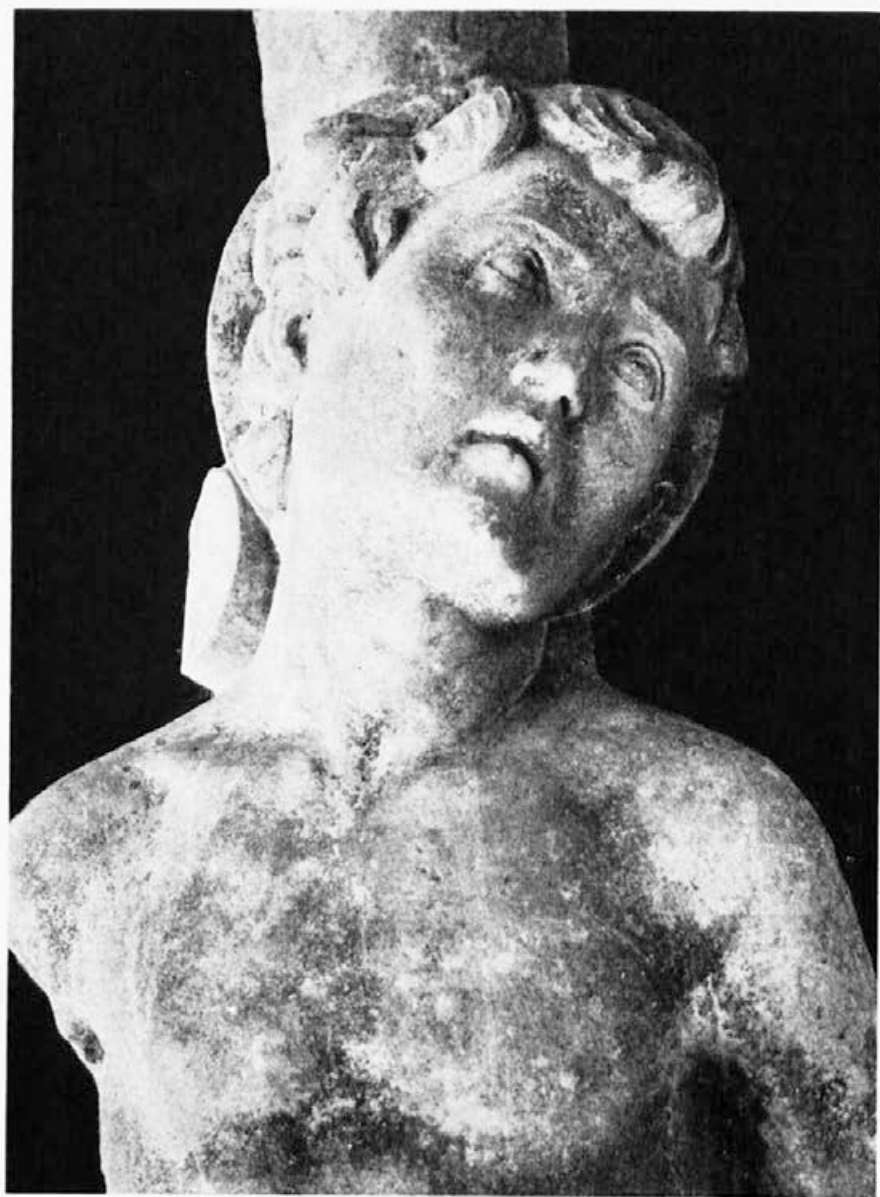
Osvijetljena je malim okruglim prozorima kao i Firentinčeva kapela bl. Ivana u trogirskoj katedrali, a triumfalni luk njene apside ima glavice sa izmjenično poredanim naboranim i ravnim listovima, poput lišća na njegovim svijećnjacima na reljefu Pravde i na Sobotinom spomeniku u dominikanski crkvi.

Još više se ističe stil njegove radionice na vanjskom pročelju kapele sagrađenom u čistoći renesansnog rasporeda. Već davno je Adolfo Venturi pripisao Nikoli dva anđela, koja drže na tom pročelju Malipierov grb.²⁹ Oni bi po svojim oblicima i čvrstoj kompoziciji sa neobičnim grančicama vrh štita mogli biti majstorov rad, dok su anđeli koji drže Torlonov grb sa mitrom zastalno rad njegovih učenika. Njegovi su pomoćnici isklesali, kako tačno opaža Venturi, i Kristov kip, koji još u plaštu pod lijevicom ima gotički stilizirane nabore, pa i kip sv. Sebastijana iznad samih vrata (sl. 173).³⁰

Da je taj Sebastijanov kip doista rad jednog njegovih pomagača, može se jasno vidjeti, uporedi li ga se sa opisanim Firentinčevim sv. Sebastijanom sa oltara, koji Venturi nije poznavao. Pače može se kazati, da je po njemu i izrađen kip na pročelju.

Razlike među njima jasno označuju razliku između majstora i pomoćnika.

Firentinčev Sebastijan je mlad, vitak i krepak, čvrsto oblikovana i gipka tijela sa živo pokrenutom glavom, koju prožima bol i čije su oči ispunjene vizijom, u kojoj još odsjeva izraz njegova učitelja Donatella. Učenikov kip je mlohav i zdepast, on ne proživljava svoje mučenje, njegove su noge kratke, stopala široka, a glava okrenuta bezizrazno prema gledaocu. Majstorov je odijeljen vješto od debla, koje je zapostavljeno, kao i vezane ruke, da odskoči obris trupa, njegov je pojas slikovito svi-

Sl. 178. Nikola Firentinac, Sv. Sebastijan (detajl)

nut. Pomoćnikov svetac je pričvršćen uz deblo, koje se nameće svojim polomljenim granama oblini tijela, pa su i ruke vidljive, a pojas nije raščlanjen, već težak i mrtvo visi, njegova kosa je lošije oblikovana. Postolja su im pak drugčija, jer je Firentinčev stajao na oltaru, a pomoćnikov uzidan visoko nad vratima, pa završava sa hridinom, koja je i odozdo oblikovana, kao i postolja visoko uzidanih anđela koji drže spomenute grbove.

Iz ovoga se vidi da umjetnik nije izrađivao slična djela, niti volio da opetuje varijante, već ih prepuštao svojim pomoćnicima. Slično je postupao i kod ostalih narudžbi. Na Cipikovu portalu, na reljefu Lože, u kapeli bl. Ivana³¹ on je izradio samo jednog anđela, a drugog koji mu je sličan povjerio je svom pomoćniku, što je i karakteristično za umjetnika koji je preuzimao velike radove, koje nije mogao sam svladati.

BILJESKE

¹ I. Strohál, Statuti i reformacije grada Trogira, 370. Zagreb 1915.

² C. Fisković, Naši graditelji i kipari XV—XVI stoljeća u Dubrovniku, 107. Zagreb 1947.

³ C. Fisković, Korčulanska katedrala, 43. Zagreb 1959.

⁴ D. Farlati, Illyrici sacri tomus IV, 411. Mleci 1769; I. Strohál, o. c., 369.

⁵ Ibid. 370.

⁶ Ibid. 261.

⁷ Na njoj je uz relief Pravde uklesan najstariji natpis:

1 4 7 1

DIE · 15

NOVE(mbris)

koji je pogrešno objelodanio, kao i mnoge druge natpise, T. G. Jackson, Dalmatia The Quarnero and Istria II, 143. Oxford 1887.

⁸ M. Barada, Trogirski spomenici I/1, 14. Zagreb 1948.

⁹ Nedavno sam, pored već objelodanjenog natpisa (Historijski zbornik II, 201, Zagreb 1949) našao tik do sv. Trojice mramorni ulomak luka oltarne pregrade sa preromaničkim kukama i natpisom (D)EO ET.S... koji je sličan trima ulomcima nadenim tu 1891. godine sa natpisima MICHAELI ARC(angelo) i RI CON..., te CI SEI... koji se čuvaju u Arheološkom muzeju u Splitu (Katalog A br. 1632, 1633, 2812). Treba podsjetiti, da se i na Poljudu čuva natpis koji spominje arhandela Mihajla.

¹⁰ O tim crkvama E. Dyggve, Dalmatinske central bygninger i plan og op opbygning. Tidskrift för Konstvetenskap Argång XVII, Häfte I-II. Lund 1933; S. Gunjača, Rad muzeja Hrvatskih starina u 1951. godine, sl. 12. Starohrvatska Prosvjeta III sv. 3, Zagreb 1954. Gunjača je otkrio i dvije posljednje, ali ih još nije objelodanio.

¹¹ P. Andreis, Storia della città di Traù, 308. Split 1908.

¹² C. Fisković, Opis trogirске katedrale iz XVIII. stoljeća. Split 1940.

¹³ V. sl. C. M. Iveković, Dalmatiens Architektur und Plastik I, Text 13. Wien 1910. — E. Dyggve, o. c.

¹⁴ O. c. 144.

¹⁵ O. c.

¹⁶ Na raspravi proti književniku, tragičnom fra Filipu Grabovcu zadarski plemić Frane Fanfogna, čiji su potomci prešli u Trogir, izjavio je službeno u

Mlecima 1747. godine: »illirico lingua a me nativa e familiare«. K. Eterović, Fra Filip Grabovac, 85. Split 1927. Vidi o uporabi hrvatskog jezika u crkvi u Trogiru u »Trogir«, vodič, 19. Split 1937. od J. Delalle. C. Fisković, Trogir, mapa u izdanju »Jugoslavije«, Beograd 1938.

¹⁷ A. Venturi, Storia dell'arte italiana VI, 610 sl. 413. Milan 1908.

¹⁸ G. de Nicola, Silvestro dell'Aquila. L'Arte XI, br. 1. Rim 1908.

¹⁹ A. Venturi o. c. sl. 477.

²⁰ P. Schubring, Italienische Plastik des Quattrocento, sl. 365. Berlin-Neubabelsberg 1915. Folnesicova pretpostavka da je autor ovog sv. Sebastijana u Rimu kao i sv. Tome u Trogiru isti umjetnik nije dokazana (Studien zur Entwicklungsgeschichte der Architektur und Plastik des XV Jhs in Dalmatien. Jahrbuch des kunsthistorischen Institutes der Zentralkommission für Denkmalpflege I—IV, 144. Wien 1914), niti se može prihvatiti nakon što se utvrdilo da je Tomin kip Duknovićev. C. Fisković, o. c. (8) 61.

²¹ S. Ricci, S. Sebastiano. Rim 1924.

²² C. Fisković, Tri anđela Nikole Firentinca. Kalendar »Napredak« za 1941. godinu. Sarajevo 1940.

²³ E. Bertaux, Donatello, tabla VI. Pariz 1910.

²⁴ P. Schubring, o. c. sl. 115.

²⁵ Ibid. sl. 149.

²⁶ V. Foretić, Porijeklo Nikole dell'Arca. Prilozi povijesti umjetnosti Dalmacije VIII. Split 1954.

²⁷ E. Bertaux, o. c. tabla X, XII; R. Buscaroli, L'arte di Donatello sl. LIII. Firenze 1942.

²⁸ I ova vaza je prošupljena na vrhu, pa je možda vrh nje bio plamen. Pored toga u trogirskom lapidariju je ulomak renesansne volute kojom je možda završavala ova kompozicija.

²⁹ O. c. 446. Vidi o tome i opasku H. Folnesicsa o. c. 184.

³⁰ V. sl. C. M. Iveković, o. c. tabla 55.

³¹ C. Fisković, o. c. (22). Na portalu Cipikove palače u Trogiru uspjeliji je istočni nego zapadni anđeo, a na reljefu Pravde ljepši je sjeverni od južnog anđela u medaljonima. Na Sobotićevoj grobnici slična je razlika između dva lava, koja se pogrešno pokušalo pripisati Duknoviću; zapadni, Firentićev lični rad, je uspjeliji od istočnog. O tome pišem u drugoj raspravi. Kasnogotičke glavice Cipikovo portala izradene su u stilu Jurja Dalmatinca, glavice sred njih podsjećaju na Jurjeve dječje glavice šibenskih apsida, ali ipak će Nikola Firentinac biti sudjelovao pri izradbi ovog portala, jer i u njegovom radu ima tragova gotike. Na pr. gotičko uže na opisanim glavicama triumfalnog luka crkvice sv. Sebastijana i ponešto gotički savinuti luk u niši Gospe u Ivanovoj kapeli katedrale.

Napomena:

Kad je ovaj članak već bio otisnut, otkriveni su ostaci šesteroapsidne sv. Marije na trogirskom trgu, koji imaju onakav izgled, kakav u kratko navode gornji dokumenti.

Résumé

LA STATUE DE ST SÉBASTIEN PAR NICCOLO FIORENTINO À TROGIR

Niccolò Fiorentino, élève de Donatello, a beaucoup contribué au développement de la Renaissance en Dalmatie où il s'était établi. Ses oeuvres principales, la chapelle du b. Jean dans la cathédrale de Trogir et la partie supérieure de la cathédrale de Šibenik sont déjà connues et l'histoire de l'art s'en est occupé, mais toute l'oeuvre de ce sculpteur et architecte n'est pas encore étudiée.

Ici, on publie une statue jusqu'alors inconnue de St. Sébastien que l'auteur, après analyse du style et comparaison avec les autres statues de Niccolò Fiorentino, attribue à celui-ci.

La statue se trouve dans la chapelle de ce saint, construite à la fin du 15e siècle à Trogir, justement quand Fiorentino y séjournait. Au-dessus de cette chapelle s'élève la tour avec l'horloge de la ville, à côté d'elle était l'église de Notre Dame, rotonde hexagonale du début du moyen-âge. La statue de St. Sébastien est une oeuvre bien réussie de Niccolò Fiorentino. A Trogir, il y a encore une autre statue de St. Sébastien, exécuté, d'après celle de Fiorentino, par l'un de ses élèves, sur la façade de la chapelle du saint.

Dans l'atelier de Niccolò Fiorentino, ont été exécutés encore deux anges, avec guirlande et vase, motif de la Renaissance, importé comme d'autres par ce sculpteur en Dalmatie.